

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ՊՕԼՍՈՑ չայոց պատրիարքարանձմ ստա-
ցանք այս տարուան մրցամակաբաշխութիւն տե-
ղեկագիրն, զոր ամբողջովն իրատարակելն թոյլ
չտալով Բազմավայի սուղ էջերն կը ստիպուինք
մոյն տեղեկագրի միայն արծազանգ ըլլալ: Այս
տարի իզմիրեան գրական յանձնատեղովն կը մե-
կայանան վից գրքեր. Ա. - Տ. Մակար. Եպիսկ-
բարխուղարեանի իրկիստոր «Աղուամից երկն
և զրացի ու Արցախ» ամուռ գրքեր: Բ - Գ. Կ. Զ.
Պասմանեան «Համեմատական Ռետագոտութիւն
մեր Զարաիշաց և Բաբելոնաց Մերովաքի», եւս
«Տեղեկութիւն Վանայ արծազանգութեանց վրայ»
և «Պսակ մը փրտորիկ Միւլլերի գերզմանին վրայ»:
- Գ - Գ. Գ. Վանցիանի «Հայերն ուսումնասիրու-
թիւններ: - Դ - Է. Զակար Զոսեանի «Հայք ի
ձիւններ և ի շրջակայս» երկնատոր: - Ե - Զա-
րուիւն Գ. Մրմրեանի «Յօլ - Պրուսացի Տէրոյէնց»:
- Զ - Տօթթ. Ն. Զաղարեանի «Հախարիւր Դա-
մառոս պատմութիւն իմացական գարգացման
Հայոց ի Ռին ժամանակաց մինչ մեր օրերն»: —
Յիշեալ գրքերն ոչ միմ լիակատար մրցամակի
կարծեմունայ. և միայն իր կիսատ վարք տրուած
են Առաքելին 30 ոսկի, Յորդորդին 20 ոսկի. Էին-
գերորդին 15 ոսկի: Պասմանեանի գործն թէեւ
ընտիր, բանասիրական դատեր են, բայց Դամառոս
ըլլալուն համար և ոչ իսկ համաճատ մրցամակի
ալ արժանի չէ դատուած (!): Բաժանէրի Ռեդիմա-
կը իզմիրեանի ոգւոյն ու փափագին համեմատ ա-
սանէն հաստատրմ գրէչ շարժողն է. բայց չի քա-
շալեւորի որ քաշալեւորութիւն պէտք ունի:

— Տփղիսեցի Դանգուցեալ Գիրգիդեան ի մպաստ
ազգային զանազան հաստատութեանց կտակեր է
2600 ռուպլ: — Տրապիզոնի ազգայինք Վասպու-
րականի սովիցը մուրաւ են 39 ոսկի: — Գ. Զ.
Հուլիանեան կարօտեալներու համար Երեւանի քա-
րեգործական ընկերութեան 3000 ռուպլի մուրաւ
է: — Մամենսթրի ազգայինք 200 սթերլին, ֆա-
րիքի ազգայինք 3100 ֆր. Աղեքսանդրոյ հայերն
224 սթերլին և Պարսկահայք 5000 ֆր. Խաւրած
են վանցի սովիցը: — Ամբրիկայի Եփէսք Ե-
պիսկոպոսը արեւելքի ազգային կարօտեցող խա-
րած է 157 ոսկի: — Բուսահայ մը 1000 ռուպլի
մուրաւ է Մուշի Ս. Եպարպախ վանքին: — Ժամա-
հարեան ռուսահայ եղբայրները 10000 ռուպլի
մուրաւ են որբերու համար: — Արեւելքի հայ
կարօտեցող մի մեծ բարեբար Գ. Էւոնմ Հուլիանց
11000 ռուպլի կը մուրէրէ:

— «Տարուս» և «Կատար» ի խմբագիրն Զ. Զա-
գրեան յուլիս 26ին վախճանիւ է ի Գուքէշ:

— Շարժում Թերթի խմբագրութիւնը օգոստոս-
տէն սկսեալ պիտի իրատարակէ «Շարժում» ի ու-
ղութեանն հայաստաւ Թրքերէն լրագիր մը:

— Համբաւածութ Զմիւռնիացի հայ մեծ հրապա-
լախօս Մ. Մամուրեանի գրական յորիւններն հա-
զէսը պիտի կատարուի Հոկտեմբեր 17 / 20ին: Մա-
մուրեան ոչ միայն իւր «Արեւելեան Մամուլ»-
այլ և իւր ուշին դաստիարակութեամբ և քաջմա-
հատոր գրքերով, ազգային մտաւոր զարգացման
քրտմաշման աշխատակիցներէն է. որով արժանի
իրախտագէտ պատկերներ:

— Պրօֆ. Լիբերտօ Ֆանօտապիլէի իրատարակած
է Ամբրեան Արծրուանայ կենսագրութիւնը: Արծրու-
անի թերթը ինչո՞ւ տնտարբեր է ամոր ամբողջ
թարգմանութեան: Միմչի ցարկ Մշակ մի քանի
յօդուածներ իրատարակեց Ա. Արծրուանայ մասին.
բայց զանոնք կարելի չէ ընդունիլ իւր գոհացու-
ցիչ տեղեկութիւն հայ մշամաւոր գիտնականի մա-
սին:

— Համբաւածութ հայագէտ հմուտ ուսուցչա-
պետն Մառ Մայիս 23ին ամուսնուած է «Մուգիս-
տրոս հայ գրականութեան»: Բազմավայի համա-
կիր բարեխալիմ իրապարակաւ կը յայտնեմք շնոր-
հաւորութիւն:

— Փափրգու գեղարուեստից «Սալուն»-ին մէջ
ցուցահանդէսի դրուած են հինգ հայ նկարիչներու
գործերն մի քանի գեղեցիկ նկարներ, իսկ արծա-
նագործ Տէր-Մարութեան մի արծաւ. որ կը մեր-
կայացնէ Մուսայ մը որ կը պահէ ներկայ դարուս
հայ բանաստեղծները: — Մի քանի օրէն հոն ցու-
ցահանդէսի պիտի դրուի մանւ Մուրատ-Բախպէ-
լեան վարժարանի մոր աւարտակարճ աշակերտ-
ներէն Զմիւռնիացի Զ. Փափագեանի մի արծաւն,
որ կը մերկայացնէ մերկ մարդ մը որ զնդակ կը
մտնէ: Զ. Փափագեան արծաւագործութիւնն ուսա-
քաղաքիս Ակադէմիային մէջ:

— Կոր-Կախիլեանի մէջ ամուսնի հանգուցեալ
Դամառ-Ջախիլայի արծան մը կամզնելու համար
հաւաքուած է 1825 ռուպլի:

— Վերջի ամիսներուս մէջ վախճանեցաւ հայ իրա-
պարակախօս և խմբագիր «Փարոս Հայաստան» ի
թերթին՝ Զարմայր Միւրեանց:

— Փափրգու Արեւելեան կենդանի լեզուաց վար-
ժարանի հայերէնի դասերն հետեւող այս տա-
րուան մոր աշակերտներն են, բայց ի առաջինէն,
որ անցեալ տարիէն մնացած է. Մ. M. Berthe, Ber-
thelot, Couturat, Cuvillier - Fleury, Dolley, Las-
combes, Lelorrain, Luentin, Sevin, Henry Simon.
Այս աշակերտներն ամենէն քաջն է՝ Մ. Coutu-
rat, իտոյ իւր զամ Մ. M. Berthelot, Sevin և
Simon, իսկ այլք միշտ աստիճանի մէջ են:

— Ամառնային եղանակին Փափրգու Հայ Ուսա-
մողաց միութիւնը ուսումնական բանախօսութիւն-
ներ կատարու է, նաուած է «Քանաւմ ընդիշ»,
«Ոգհհարցութեան», «Հիւլէի և Տիեզերքի» վրայ:
— Տօթ. Ջախրամ Թորգոմեան ի մօտու կը փա-

փաքի Գաղղիոյ ըմբռնական Անգղիմիային մերկայացըմն Միթիթար Հերացոյ «Միթիթարութիւմ շերմամ» գրող զաղ-թարգմանութիւնը : Յարգ-բանասեր բժիշկը արդէն վերջինս ծոյն մեր մաթմի հեղինակին վրայ փարիզու կամեառականաց ժողովին մէջ ծառայութիւնը :

— Նըկաստամի հայ գաղուծը կը փափագի հայերէն օրաթիւր մը հրատարակել : Ազգային լեզու մ զգալի կիրպող կ'ոյնչառայ մեր հնդկաբնակ գաղութին մէջ . ամշուշտ այս ցաւալի կ'աղաթեան մեծ դարման կ'ըլլայ ծոյն լրագրի հրատարակուիմ :

— Օտարազգի թիրթիրու մէջ կը գտնուին Հայոց սրբազան պատմութեան ու ծիսակամի վերաբե-րեալ հետեւեալ յօդուամենը :

— Terre Sainte (Փարիզ) . Տարի 22, թի 9. — « Մ. Երսպիդիտոս Հայ Մարտիրոս » . — Bérangier Th. կը գրէ սոյն վերագրող յօդու մը : « Մ. Երսպի-դիտոսի Երուզղը » ինչպէս մեռի իւր ընկերաց' մշա-մակուած է լատին վկայարարութեան մէջ արդիւի 16ին . զատմութիւնը զինքն Շամթածիզ զմիմ մէջ կը գտէ . և ամուսն իսկ Expeditus (հրազանս, թիթեազէն) կ'ակնարկէ թիթեազէն զուռը . մար-տիրոսութիւնը մնամ Մ. Պոլիտոսի, ի Միլիտոնէ կատարուած կը մշակակուի . սրբոյս հետ կը յի-շուիմ տասնութինգ ընկերք . « ի միմ ատու պատ-կեալք », և այլ երեք բարեպաշտ կամայք :

Յարեւմտոս Հայ սուրբը պաշտպան է ստիպա-ղակամ զիպտոսոնց, և այս իւր երազանաս ա-մուսն պատմութեան . ինչպէս որ միշտ սովորական է . այսպէս Մուրք Նիկողայոս, Մուրք Միմաս, Մուրք Յարգիս : Մ. Երսպիդիտոսի պաշտօնը որ մարտի-

րոս է և « զօրավար շամթածիզ զմիմ » զիսաւ-րապէս կը տեւէ ի Գաղղիա, այսպէս ի Պէտաւ, ի Լուրտ, ի Մարսիլեա :

Dublin Review (Լոնտոն) . թիւ 248. — « Նիսա-կամ մատիւմը յոյն Նիկիցու » . — Յոյժ շահեկան գրուած մը Kent W. H. ստորագրութեամբ . յո-րում կը շոշափէ ծիսական լեզուաց խնդիրը . ա-ռաջնակարգ կը համարուի յուսարեմը ասորերէ-նը և լատիններէնը , որոց վրայ աւելցամ յետու-դիտիմ . Նիկիզերէնը, հայերէնը, սլաւո-այս վեր-ջիններուս վրայ կարեւոր ծամթութիւններ կու տայ : Գը խօսի դարձեալ արեւելեան ծիսից զատ-զամ փոփոխութեանց վրայ , յօդուածը ծիսի է մա-տիւնագիտական յիշատակութեամբ այս ընգար-ծակ միւթիս :

ՆԱԲԱԿԱՆԻ

Նիւ-ԻՍԼԱՄ . ՆԱԲԱԿԱՆ . — Միզմէ ամկալի իմէ իմէ պատմութիւնը որ կրծայ գուշակուիլ Զեր և այլ արտասանմանի թիրթիրու հասցէն կարող չիմք ծամուցանելու , այս մասին ամշուշտ դուք և արտասանմանի թիրթիրմ մերողամտ կ'ըլլաք « Բազմալիպ » ք :

Նիւ-ԻՍԼԱՄ . ՆԱԲԱ . ԳՐԱԴԱՐԱՆ . — Միսուամի մասին աղբ մամակագրութիւններ մեզի հետ չըլլա-լով , տարակոյս չկայ որ Զեր մամակը պիտի չնասկնայինք . կը խնդրուի որ « Բազմալիպ » ք և մեր Տպարանի վարչական գործերն իրարու հետ չըփոխուին :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երեւ. Հ. Մ. — Հայ ուսանողք	393
ԹՈՐՈՍԵԱՆ Հ. Ե . — Ատոմիսմը մահաւակու-թեան ժամանակն	396
ԵԹՐԻՍԵԱՆ Հ. Մ. — Անկորն	401
ՂԱԶԻԿԵԱՆ Հ. Ա. — Միթիթար	406
Երեւ. Հ. Մ. — Համը և իրենց ստուգաբա-նութիւնը	409
ՄՈՒՇՈՐԻ Ե. — Վ. Պոլսէն Անկիւրիա թրգմ. ԱՐԱՆԻՍԵԱՆ Հ. Ե	411
ԽԱՆԹԵԱՆՑ . — Մարաքա Մոնղոլացի	413
REVUE DES REVUES. — Ընդծովայն մաւագեա-ցութիւն	419
ՍԻԼԻԱԻ ԲՐԻԿՏՈՒ . — Կարապ. Շթաքարն և այլն , թրգմ. ՂԱԶԻԿԵԱՆ Հ. Ա.	423
ՍԱՐԵԱՆ Հ. Մ. — Մագմիսական քուս	424

ԳՐԱԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ

ՂԱԶԻԿԵԱՆ Հ. Ա. — Թուրքիայից . Դիմիքեան Դիմիքի . — Բամաստեղութիւններ	427
ՍԱՐԵԱՆ Հ. Մ. — Ազգագրական Համգէս	427
ԶՐԱԶԵԱՆ Հ. Ե . — Բամաստ	428
ՅՈՒՆԻՍԵԱՆԻՍ . — Վերջին ողջոյն առ ազատմ զենեկի 1848 . թրգմ. ՏԻՐՈՍԵԱՆ Հ. Ա.	430
ԲԱՄՍՄԱԶԵԱՆ Հ. Ե . — Պատասխանիք	431
ԵՐԵՄ. Հ. Մ. — Հաճախ Հաճախեց . — Ամահիտ . — Դոր կիտմ . — Մասիս . — Համբարգիտակ . — Բիւրակմ . — Մշակ . — Տարաք	434
Հաղաքական մարտ	438
Ազգային արժաւանք	439
Նամակամի	440

Պաշտօնական Յայտարարութիւն Ազգային Պատրիարքարանի

ԸՍՑ կտակի բարեյիշատակ Յովսէփայ Իվմիրեանի' Գրական Կոմիտէի մէջ Հրաւերէ պատմութեան Հեղինակներն ու բանաստեղծներն , որ' երբ Ազգային Պատրիարքարան և Պատմութեան վերաբերեալ որ և է աշխատասիրութեամբ կը փափագին մասնակցել Սահակ-Մեսրոպեան գրա-կան մրցման , փութան իրենց երկատիրութիւններն յուշարկի միջեւ յառաջիկայ 1900 տարուայ Յունիստ Իմէ առ Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրն ի Կոստանդնուպոլիս :

Տպագրի երկատիրութիւններն Հարկ է որ երեք օրինակ լինին , իսկ ձեռագրերն մէկ օրէ-նակ , որք ըստ կանոնի եւ չեն զարձուիր :

Կոստանդնուպոլիս 16, 80 րոյս 1899.

digitized by

A.R.A.R. @ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆ ԿԱՅՈՑ